

Vaccinatiebereidheid bij jongeren

2 juli 2021; RIVM Corona Gedragsunit

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Aanleiding en vraagstelling

Het BioNTech/Pfizer vaccin is op 28 mei 2021 door het Europees Medicijn Agentschap (EMA) goedgekeurd voor gebruik bij jongeren tussen de 12 en 15 jaar oud. Eerder was het vaccin al goedgekeurd om personen vanaf 16 jaar in te enten. Op 9 juni is na advies van de Gezondheidsraad besloten om kinderen tussen de 12 en 18 jaar met een medisch risico het BioNTech/Pfizer vaccin aan te bieden. Op 30 juni is na nieuw advies van de Gezondheidsraad besloten om ook gezonde kinderen tussen 12 en 18 jaar dit vaccin aan te bieden. Kinderen van 16 en 17 jaar mogen zelf beslissen of zij zich willen laten vaccineren; kinderen tussen 12 en 15 beslissen samen met de ouders waarbij de wens van het kind leidend is. Met het oog hierop heeft VWS de Corona Gedragsunit gevraagd inzicht te geven in de vaccinatiebereidheid van zowel kinderen als ouders; en factoren die samenhangen met deze keuze.

Vraagstelling

- 1) Hoe hoog is de vaccinatiebereidheid onder jongeren tussen de 12 en 18 jaar?
- 2) Hoe hoog is de vaccinatiebereidheid onder ouders ten aanzien van het vaccineren van hun kinderen?
- 3) Welke factoren hangen samen met vaccinatiebereidheid onder jongeren tussen 12 en 18 jaar?

Kernbevindingen

- 72% van de onderzoeksdeelnemers tussen 12 en 18 jaar wil zich waarschijnlijk of zeker wel laten vaccineren; 21% wil het waarschijnlijk of zeker niet, en 8% twijfelt nog.
- Vaccinatiebereidheid is hoger onder 16-17 jarigen (79%) dan onder 12-15 jarigen (68%)
- Vaccinatiebereidheid is hoger naarmate jongeren een hoger opleidingsniveau volgen (64%, 68%, 77% voor laag, midden en hoog opgeleid)
- Onder ouders van kinderen in deze leeftijdsgroep vinden we in twee andere onderzoeken dat 56-69% bereid zou zijn hun kinderen te laten vaccineren; voor kinderen van 12-15 ligt de bereidheid van ouders wat lager dan voor kinderen van 16-17 jaar.
- Bescherming van de eigen gezondheid en die van anderen, en bijdragen aan een uitweg uit de crisis zijn de belangrijkste redenen die jongeren rapporteren om zich te laten vaccineren; net als in onderzoek onder volwassenen.
- Angst voor onbekende langetermijneffecten, bijwerkingen, en een gebrek aan informatie over de vaccins zijn redenen die jongeren noemen om zich (nog) niet te willen laten vaccineren. Ook ouders rapporteren zorgen over bijwerkingen bij hun kind.
- Ouders hebben een sterke invloed, zowel door hun eigen vaccinatiekeuze als door de verwachtingen die ze overbrengen ten aanzien van de vaccinatiekeuze van hun kind. Jongeren benoemen ouders als belangrijke bron van informatie bij het bepalen van een keuze; de media (bijv. internet, apps, televisie), de uitnodiging van het RIVM, en docenten zijn ook belangrijk. Ook de ingeschatte keuze van vrienden beïnvloedt de vaccinatiebereidheid.

Conclusies

- Het merendeel van de jongeren in dit onderzoek wil zich laten vaccineren, onder 16-17 jarigen is de bereidheid iets hoger dan onder 12-15 jarigen. Dit komt overeen met data verzameld onder ouders van kinderen tussen 12 en 18 jaar, in twee andere onderzoeken. De redenen voor wel of niet willen vaccineren zijn vergelijkbaar met die onder volwassenen.

Aandachtspunten voor beleid en communicatie

1. Organiseer goede voorlichting voor jongeren en hun ouders waarbij helder wordt uitgelegd wat de effecten van vaccineren zijn, wat er bekend is over langetermijneffecten en bijwerkingen; en hoe om te gaan met mogelijke bijwerkingen. Ontwikkel deze voorlichting samen met de doelgroep en experts om deze qua inhoud, vorm en zender aan te laten sluiten bij de doelgroep.
2. Zorg dat jongeren met vragen terecht kunnen bij een expert die zij vertrouwen, online of in persoon.
3. Zorg dat jongeren makkelijk en snel een afspraak kunnen maken, stuur herinneringen voor die afspraak, en organiseer het in de buurt met goede OV-verbinding en/of bereikbaar per fiets.

Limitatie: Het kan zijn dat de deelnemers aan de vragenlijstonderzoeken wat positiever zijn ten aanzien van vaccinatie dan mensen die niet deel willen nemen aan vragenlijst onderzoek.

Werkwijze

Voor dit onderzoek zijn drie databronnen gebruikt:

1. Een peiling onder jongeren tussen 12 en 18 jaar oud, uitgevoerd door I&O research in opdracht van de RIVM Corona Gedragsunit (n = 1465; 22-27 juni).
2. Cohort vragenlijstonderzoek van de RIVM Corona Gedragsunit, waarin ouders zijn gevraagd hoe zij denken over vaccinatie van hun kinderen (n = 4784; 16-20 juni)
3. Peiling onder ouders, uitgevoerd door I&O Research in opdracht van NOS (n = 74 tot 175 per leeftijdscategorie; 4-7 juni). Zie: [Meerderheid wil ook 12-17-jarigen laten vaccineren, maar ouders twifelen - I&O Research \(ioresearch.nl\)](https://www.ioresearch.nl)

Meer informatie over de onderzoeken en de gebruikte vraagstellingen is te vinden in bijlage 1.

Voor de implicaties voor beleid en communicatie is - naast de resultaten uit het huidige onderzoek - gebruik gemaakt van gedragsinzichten gebaseerd op onderzoek onder volwassenen, aangevuld met expert input voor de vertaalslag naar jongeren.

Beantwoording onderzoeksvragen

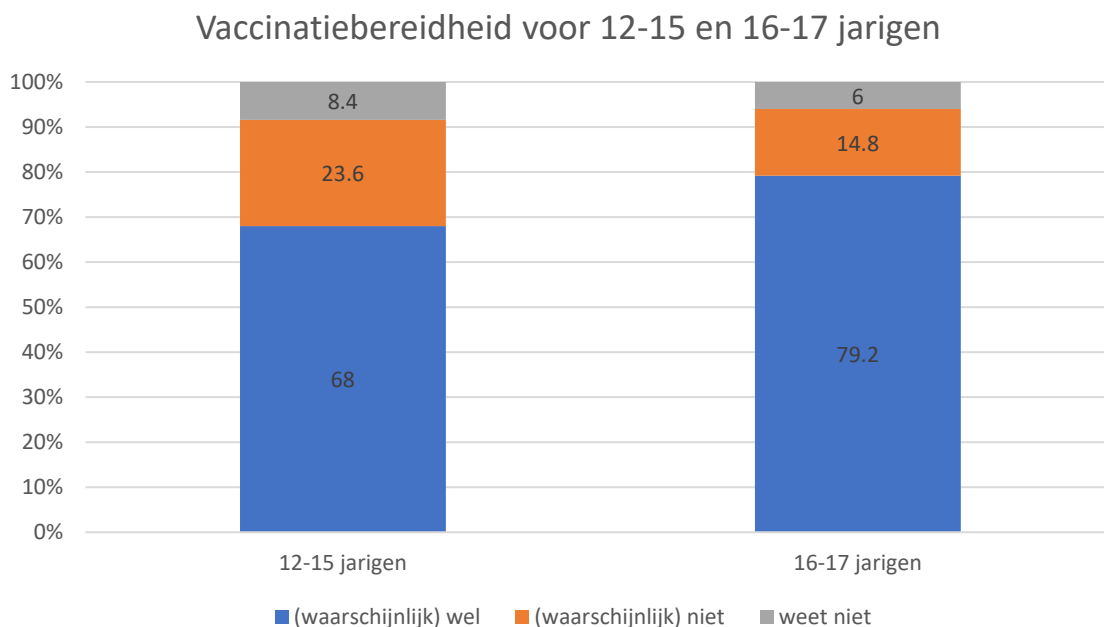
1. *Hoe hoog is de vaccinatiebereidheid onder jongeren van 12-18 jaar?*

Een meerderheid van de jongeren is (waarschijnlijk) bereid zich te laten vaccineren. De vaccinatiebereidheid is hoger onder jongeren van 16-17 jaar dan onder jongeren tussen 12 en 15 jaar (79 vs. 68% geeft aan zich waarschijnlijk of zeker wel te willen laten vaccineren), en hoger onder jongeren die een opleiding van hoger niveau volgen.

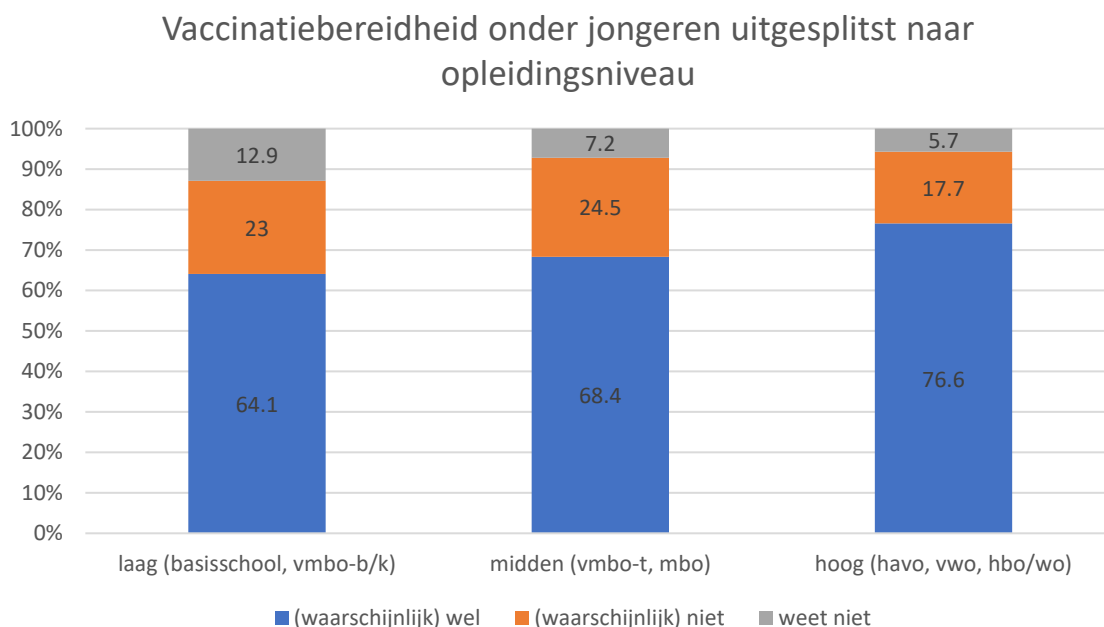
Uit de peiling onder jongeren blijkt dat de meerderheid van de gehele groep deelnemers zich waarschijnlijk of zeker wel wil laten vaccineren (72%; 44% zegt zeker wel en 28% waarschijnlijk wel), 8% weet nog niet of ze zich willen laten vaccineren en 21% wil zich waarschijnlijk niet of zeker niet laten vaccineren (10% zegt zeker niet en 11% waarschijnlijk niet).

Onder 16-17 jarigen is de vaccinatiebereidheid hoger dan onder 12-15 jarigen (79% vs. 68% wil waarschijnlijk of zeker wel). De vaccinatiebereidheid per leeftijdsgroep is

weergegeven in Figuur 1. Ook is de vaccinatiebereidheid hoger voor jongeren met een hoger opleidingsniveau (zie Figuur 2). Tussen jongens en meisjes zien we nauwelijks verschil.

Figuur 1 Vaccinatiebereidheid onder jongeren van 12-15 en 16-17 jaar

Figuur 2 Vaccinatiebereidheid onder jongeren van 12-18 jaar, uitgesplitst naar opleidingsniveau

2. Hoe hoog is de vaccinatiebereidheid onder ouders ten aanzien van het vaccineren van hun kinderen?

Een meerderheid van de ouders in deze onderzoeken staat positief tegenover vaccinatie van hun kinderen (56-69%), waarbij meer twijfel heerst naarmate kinderen jonger zijn. Een deel van de ouders (ruim 1/3) geeft aan zorgen te hebben over bijwerkingen en mogelijke langetermijngevolgen van de coronavaccinatie.

Uit de 6-wekelijkse cohort vragenlijst die de RIVM Corona Gedragsunit uitzet, blijkt dat 69% van de deelnemende ouders met kinderen in de leeftijd van 12 t/m 17 jaar hun kind waarschijnlijk of zeker wel zou laten vaccineren; 19% zegt waarschijnlijk of zeker niet, en 11% is nog neutraal.

Tabel 1 Vaccinatiebereidheid van ouders voor hun kinderen

	Leeftijd kinderen	
	0-11	12-17
<i>'Wanneer er een vaccin beschikbaar komt voor kinderen, zou u uw kinderen dan laten vaccineren?'</i>		
Zeker wel	14%	37%
Waarschijnlijk wel	33%	33%
Neutraal	18%	11%
Waarschijnlijk niet	19%	10%
Zeker niet	16%	9%

Een meerderheid van de deelnemende ouders met kinderen tussen 12 en 18 jaar gelooft dat het vaccin effectief (68%) en veilig (63%) is. Een deel is bang voor mogelijke bijwerkingen of onbekende langetermijngevolgen (respectievelijk 33 en 43%).

Tabel 2 Percepties t.a.v. coronavirus en coronavaccinatie onder ouders van kinderen

	Leeftijd kinderen	
	0-11	12-17
Risicoperceptie		
Kans op besmetting is (zeer) waarschijnlijk	8%	21%
Zou besmetting (heel) erg vinden	49%	56%
Stellingen - (Helemaal) eens	0-11	12-17
Als mijn kind een coronavaccin krijgt, is hij/zij beschermd tegen het coronavirus	58%	68%
Ik ben bang voor mogelijke bijwerkingen bij mijn kind	54%	33%
Ik ben bang voor eventuele onbekende langetermijngevolgen bij mijn kind	63%	43%
Als een vaccin is goedgekeurd voor de Nederlandse markt, geloof ik dat het veilig is voor mijn kind	52%	63%

Een ander onderzoek, uitgevoerd door I&O Research in opdracht van NOS, liet zien dat 56% van de ouders met kinderen tussen 12 en 15 jaar hun kind waarschijnlijk of zeker wel zou laten vaccineren, tegenover 67% van de ouders met kinderen van 16 en 17 jaar. Respectievelijk 5% en 7% van de ouders wist het nog niet, en respectievelijk 36% en 28% gaf op dat moment aan hun kind waarschijnlijk of zeker niet te laten vaccineren. Opvallend in deze cijfers is dat twijfel lijkt toe te nemen als het gaat om jongere kinderen: als we kijken naar de groep van 12-17 jaar dan zijn ouders van 16-17 jarigen vaker zeker over wel vaccineren dan ouders van 12-15 jarigen (54 vs. 27%). Over het algemeen lijkt de vaccinatiebereidheid op basis van dit onderzoek iets lager dan op basis van de cohort vragenlijst van de RIVM Corona Gedragsunit. Dit zou kunnen komen door

de timing van de twee onderzoeken (het RIVM onderzoek vond plaats na advies van de Gezondheidsraad over het vaccineren van jongeren met een medisch risico) of door verschillen in respondentgroepen (deelnemers van het RIVM onderzoek zijn positiever over vaccinatie dan gemiddeld).

Tabel overgenomen uit [I&O rapport](#):

Tabel 3 - Vaccineren van kinderen

Stel uw kind wordt opgeroepen om gevaccineerd te worden met het volgende Pfizer-vaccin

Zou u uw kind laten vaccineren? Basis: ouders met kinderen in betreffende leeftijdsgroep (n=74 tot 175)

Ouders met kind in de leeftijd van...				
	0-3 jaar	4-11 jaar	12-15 jaar	16-17 jaar
Zeker wel	7%	13%	27%	54%
Waarschijnlijk wel	19%	21%	29%	13%
Waarschijnlijk niet	21%	17%	15%	9%
Zeker niet	37%	32%	21%	19%
Weet ik niet	17%	17%	7%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%

3. Welke factoren hangen samen met vaccinatiebereidheid onder jongeren?

Vaccinatiebereidheid hangt samen met leeftijd en opleidingsniveau: jongeren van 16-17 zijn vaker bereid zich te laten vaccineren dan jongeren van 12-15 jaar, en jongeren die een hoge opleiding volgen zijn vaker bereid zich te laten vaccineren dan jongeren die een lagere opleiding volgen.

Ouders hebben een relatief grote invloed: jongeren zijn eerder geneigd zich te laten vaccineren als hun ouders dat ook hebben gedaan, en als ze denken dat hun ouders dat van ze verwachten. Ook noemt meer dan de helft van de jongeren hun ouders als belangrijke bron van informatie om hun keuze te bepalen. Daarnaast zijn jongeren vaker bereid om zich te laten vaccineren wanneer ze inschatten dat hun vrienden zich ook laten vaccineren.

Angst voor ernstige bijwerkingen of onbekende langetermijngevolgen zijn redenen voor jongeren om zich op dit moment niet te willen laten vaccineren; ook een gebrek aan informatie wordt als reden genoemd. Jongeren die erop vertrouwen dat het vaccin veilig is en die vaccinatie zien als uitweg uit de crisis zijn juist eerder geneigd zich te willen laten vaccineren. Ook bescherming van zichzelf en anderen, en de mate waarin jongeren het belangrijk vinden om adviezen van de overheid op te volgen zijn motivaties om wel een vaccinatie te willen.

Naast ouders, worden de officiële uitnodigingsbrief van het RIVM en de media (bijv. internet, apps, televisie) gezien als belangrijke bronnen van informatie.

Redenen voor wel of niet vaccineren

Jongeren hebben gerapporteerd wat voor hen redenen zijn om zich wel of niet te laten vaccineren. Voor jongeren die zich waarschijnlijk of zeker wel willen laten vaccineren of die nog twijfelen waren de belangrijkste redenen om zich wel te laten vaccineren:

1. Ik wil zelf beschermd zijn tegen corona (gekozen door 77%)
2. Ik wil anderen beschermen tegen corona (75%)
3. Ik wil helpen om de coronacrisis te beëindigen (64%)

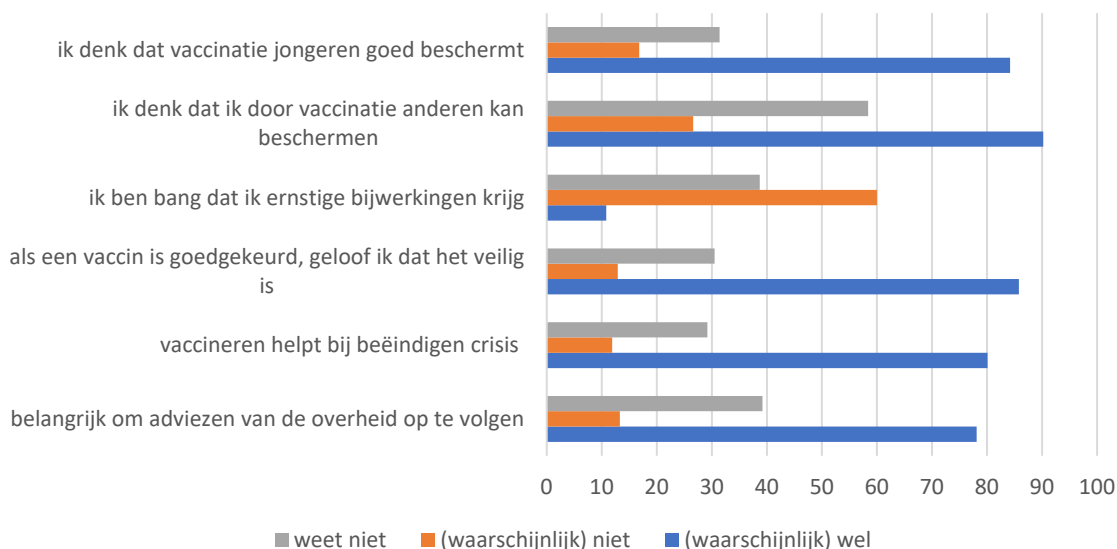
De groep jongeren die zich waarschijnlijk of zeker niet wil laten vaccineren of die nog twijfelt, noemde als belangrijkste redenen om zich niet te willen laten vaccineren:

1. Ik ben bang dat het vaccin in de toekomst gevolgen heeft waar we nu nog niks over weten (68%)
2. Ik weet nog niet genoeg over de vaccins (40%)
3. Ik ben bang voor bijwerkingen (39%)

Overtuigingen over vaccinatie

Jongeren zijn gevraagd te reageren op verschillende stellingen met betrekking tot de coronavaccinatie. In Figuur 3 is te zien dat de overtuigingen die jongeren hebben samenhangen met hun vaccinatiebereidheid. Jongeren die zich waarschijnlijk of zeker wel willen laten vaccineren zijn meer overtuigd van de effectiviteit en veiligheid van vaccinatie dan jongeren die zich waarschijnlijk of zeker niet willen laten vaccineren. Jongeren die nog twijfelen vallen er tussenin. Van de jongeren die zich waarschijnlijk of zeker niet willen laten vaccineren is 60% bang voor ernstige bijwerkingen; onder jongeren die nog twijfelen is dat 38%. Van de jongeren die zich waarschijnlijk of zeker niet willen laten vaccineren of die nog twijfelen, gelooft minder dan 30% dat vaccinatie van jongeren helpt bij het beëindigen van de coronacrisis; van de jongeren die zich waarschijnlijk of zeker wel willen laten vaccineren gelooft ruim 80% dat juist wel.

Overtuigingen over coronavaccinatie, uitgesplitst naar vaccinatiebereidheid

Figuur 3. Overtuigingen met betrekking tot coronavaccinatie van jongeren die zich waarschijnlijk of zeker wel, of waarschijnlijk of zeker niet willen laten vaccineren, of die het nog niet weten. Getoond wordt % (helemaal) eens met de stelling.

Factoren die samenhangen met vaccinatiebereidheid

Samenhang met vaccinatiekeuze ouders

Vanaf 16 jaar hebben jongeren zelfbeschikkingsrecht en mogen ze zelf besluiten over hun vaccinatie. Jongeren van 12 tot 16 jaar beslissen samen met hun ouders of ze zich laten vaccineren, de wens van het kind is daarbij leidend. De vaccinatiebereidheid van jongeren kan deels afhankelijk zijn van de vaccinatiestatus of -bereidheid van hun ouders. De belangrijke invloed van ouders is ook bekend uit ander vaccinatie-onderzoek, bijvoorbeeld naar de meningokokken-vaccinatie¹.

We zien in het huidige onderzoek inderdaad dat onder de jongeren die aangeven zich waarschijnlijk of zeker wel te willen laten vaccineren, meer dan 90% van hun ouders zich

¹ De Vries, M., Claassen, L., Te Wierik, M. J., Coban, F., Wong, A., Timmermans, D. R., & Timen, A. (2020). Meningococcal W135 Disease Vaccination Intent, the Netherlands, 2018–2019. *Emerging infectious diseases*, 26(7), 1420.

ook heeft laten vaccineren. Onder jongeren die nog twijfelen of die zich waarschijnlijk of zeker niet willen laten vaccineren is het percentage ouders dat gevaccineerd is een stuk lager.

Tabel 4. Samenhang tussen vaccinatiekeuze ouders en vaccinatiebereidheid jongere²

"Als je wordt uitgenodigd voor vaccinatie, zou je je dan laten vaccineren?"		"Zijn je ouders/verzorgers gevaccineerd"				
		Ja	De een wel, de ander niet	Nee	Weet ik niet	Totaal
	Waarschijnlijk/zeker wel	93%	5%	1%	1%	100%
	Weet niet	78%	8%	8%	5%	100%
	Waarschijnlijk/zeker niet	39%	15%	45%	1%	100%

Samenhang met demografische gegevens en overtuigingen over vaccinatie

In een verklarende regressieanalyse is gekeken naar verbanden tussen persoonskenmerken, overtuigingen die jongeren hebben met betrekking tot vaccinatie, en de ervaren sociale norm met betrekking tot vaccinatie, in relatie tot hun vaccinatiebereidheid. Daarbij wordt de groep die zich (waarschijnlijk) wel wil laten vaccineren vergeleken met de groep die dat (waarschijnlijk) niet wil en met de groep die twijfelt.

De analyse laat zien – in overeenstemming met de hierboven beschreven resultaten - dat deelnemers uit de jongere leeftijdsgroep (12-15) minder bereid zijn zich te laten vaccineren in vergelijking met de 16-17 jarigen. Jongeren met een hoger opleidingsniveau zijn meer bereid.

Jongeren die zich niet willen laten vaccineren hebben meer angst voor bijwerkingen, minder vertrouwen dat het vaccin veilig is, en zijn minder overtuigd dat vaccinatie helpt bij het beëindigen van de crisis. Ook zijn ze minder overtuigd dat het belangrijk is om adviezen van de overheid op te volgen. Angst voor bijwerkingen is de factor die het sterkst samenhangt met twijfel over vaccinatie.

Van de sociale factoren hangen verwachtingen van de ouders het sterkst samen met de vaccinatiebereidheid: naarmate jongeren sterker geloven dat hun ouders dat van hen verwachten, is de kans groter dat ze zich willen laten vaccineren. In de sectie hierboven lieten we al zien dat de eigen vaccinatiekeuze van de ouders ook samenhangt met de bereidheid van jongeren. Jongeren die inschatten dat de meeste van hun vrienden zich zullen laten vaccineren, zijn meer geneigd om zich zelf ook te willen laten vaccineren.

Zie tabel 5 op pagina 8.

² Een chi-kwadraat toets toont aan dat de verschillen in vaccinatiekeuzes van ouders tussen jongeren die zich wel of niet willen laten vaccineren of nog twijfelen, statistisch significant zijn; $\chi^2(6) = 559.5$, $p < .001$

Tabel 5. Regressieanalyse van vaccinatiebereidheid op demografische en psychosociale factoren³

	Niet bereid (vs. wel bereid)	Weet niet (vs. wel bereid)
<i>Persoonskenmerken</i>		
Leeftijdscategorie (12-15 vs. 16-17)	OR ⁴ = 1.96 (1.45 - 2.67) 12-15 jarigen vaker niet bereid dan 16-17 jarigen	Geen verband
Geslacht	Geen verband	Geen verband
Opleiding	OR = 1.64 (1.21 - 2.22) Middelhoge opleiding vaker niet bereid dan hoge opleiding	OR = 2.54 (1.57 - 4.10) Lage opleiding meer kans op twijfel dan hoge opleiding
Voertaal thuis NL of niet-NL	Geen verband	Geen verband
Besmet geweest met corona	Geen verband	Geen verband
<i>Overtuigingen mbt vaccinatie</i>		
Vaccin beschermt jezelf	OR = 0.43 (0.29 - 0.63) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	Geen verband
Vaccin beschermt anderen	Geen verband	Geen verband
Bang voor ernstige bijwerkingen	OR = 1.60 (1.24 - 2.07) Angstiger = grotere kans niet bereid	OR = 1.75 (1.28 - 2.38) Angstiger = grotere kans op twijfel
Geloof dat vaccin veilig is	OR = 0.34 (0.24 - 0.49) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	OR = 0.41 (0.26 - 0.63) Sterker overtuigd = kleinere kans op twijfel
Vaccinatie helpt bij einde crisis	OR = 0.53 (0.39 - 0.73) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	Geen verband
Belangrijk om adviezen van de overheid op te volgen	OR = 0.47 (0.33 - 0.67) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	Geen verband
<i>Sociale factoren</i>		
Meeste vrienden zouden zich laten vaccineren	OR = 0.41 (0.30 - 0.55) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	OR = 0.45 (0.29 - 0.68) Sterker overtuigd = kleinere kans op twijfel
Ouders verwachten dat ik me laat vaccineren	OR = 0.24 (0.18 - 0.31) Sterker overtuigd = kleinere kans niet bereid	OR = 0.54 (0.37 - 0.78) Sterker overtuigd = kleinere kans op twijfel
Vrienden verwachten dat ik me laat vaccineren	Geen verband	Geen verband

³ Persoonskenmerken, overtuigingen mbt vaccinatie en sociale factoren zijn in aparte regressiemodellen getoetst. Bij de laatste twee zijn de persoonskenmerken wel meegenomen als controlevariabelen. Voor significantietoetsing is $p < .05$ gehanteerd.

⁴ OR = Odds Ratio (verhouding van twee 'odds'; een odds is de kans dat een gebeurtenis zich voordoet in groep a (p) gedeeld door de kans dat die gebeurtenis zich niet voordoet in groep a (1-p)). Hoe meer de OR afwijkt van 1, hoe sterker het verband met vaccinatiebereidheid.

Welke informatiebronnen zijn voor jongeren belangrijk?

In de vragenlijst is ook gevraagd hoe jongeren het liefst informatie zouden krijgen over de coronavaccinatie ('Hoe zou jij het liefst informatie krijgen over de coronavaccinatie?'). De meest gekozen antwoorden zijn:

1. Van mijn ouders/verzorgers (57%)
2. In de officiële uitnodigingsbrief van het RIVM (54%)
3. Via de media, bijvoorbeeld via internet, apps, of televisie (40%).

Minder gekozen zijn leraren op school (22%), in een persconferentie (20%), via social media (18%), of 'anders' (2%). 7% van de deelnemers zegt geen informatie te willen.

Er zijn kleine verschillen tussen opleidingsniveaus: jongeren die een lage opleiding volgen geven vaker aan graag informatie van ouders/verzorgers (71%) of leraren (30%) te ontvangen in vergelijking met jongeren die een midden-hoge (resp. 52% en 20%) of hoge opleiding volgen (resp. 53% en 20%). Jongeren met een hoge opleiding hechten relatief meer waarde aan de uitnodigingsbrief van het RIVM (58%) in vergelijking met jongeren die een midden-hoge (53%) of lage opleiding (44%) volgen.

Conclusie en discussie

Het merendeel van de jongeren in dit onderzoek geeft aan zich te willen laten vaccineren. Ook onder ouders is, in twee andere onderzoeken, een meerderheid bereid hun kind te laten vaccineren. Tegelijkertijd is er een significante groep (jongeren en ouders) die nog twijfelt of op dit moment niet bereid is zich (of hun kind) te laten vaccineren. De twijfels en overwegingen die spelen bij jongeren en hun ouders komen grotendeels overeen met wat we zien bij volwassenen: zorgen over onbekende langetermijngevolgen en bijwerkingen worden vaak genoemd. Ook geeft een deel van de jongeren aan nog te weinig informatie te hebben om een keuze te kunnen maken.

Relevant om op te merken is dat er op het moment van dit onderzoek nog geen publiekscommunicatie of informatie met betrekking tot de coronavaccinatie specifiek op jongeren was gericht. Het advies van de Gezondheidsraad en daarna het besluit van de minister om jongeren te gaan vaccineren werden pas bekend nadat het onderzoek was afgerond. Bij volwassenen zien we in de loop van de vaccinatiecampagne een stijging in vaccinatiebereidheid; tevens lijkt het erop dat een deel van de mensen hun keuze om zich wel of niet te laten vaccineren pas maakt op het moment dat zij een uitnodiging ontvangen. Het is aannemelijk dat ook een deel van de jongeren hun keuze pas zal maken of zal bijstellen op het moment dat zij meer informatie hebben ontvangen en de gelegenheid hebben gehad om op hun keuze te reflecteren, al dan niet samen met ouders, leeftijdsgenoten, docenten, of andere belangrijke personen in hun leven.

Een limitatie van het hier gepresenteerde onderzoek is dat deelnemers aan vragenlijstonderzoeken mogelijk positiever zijn ten aanzien van vaccinatie dan mensen die niet deelnemen. Specifiek zullen laaggeletterden of mensen die de Nederlandse taal niet (voldoende) machtig zijn ondervertegenwoordigd zijn, terwijl dit juist groepen kunnen zijn waarbij de vaccinatiebereidheid lager ligt. Ook is de kans kleiner dat deze groepen goed door de massamediale campagnes worden bereikt; communicatie door sleutelfiguren is hier extra belangrijk.

Implicaties voor beleid en communicatie

Inhoudelijk zien we geen grote verschillen in factoren die samenhangen met vaccinatiebereidheid bij jongeren en bij volwassenen. Voor adviezen voor beleid en communicatie verwijzen we daarom ook naar de algemene adviezen zoals gepresenteerd in de memo ['deelnamen aan covid-19 vaccinatie'](#). Belangrijk daarbij is uiteraard wel dat de inhoud, vorm, en kanalen van communicatie worden afgestemd op en met de doelgroep. We onderscheiden [3 pijlers voor een effectieve vaccinatiecampagne](#), waarbij specifiek voor jongeren de volgende aandachtspunten gelden:

1. Betrouwbaar informeren
 - a. Doelgroep: jongeren en hun ouders/verzorgers, docenten

- b. Inhoud:
 - i. Betrouwbare, eerlijke informatie over de voor- en nadelen van vaccineren en van niet-vaccineren. Erken twijfels.
 - ii. Het persoonlijke gezondheidsvoordeel van vaccinatie is voor jongeren kleiner dan voor ouderen. Het voorkomen van een nieuwe lockdown is een argument dat aansluit bij de motivatie om bij te dragen aan het einde van de crisis (en daar ook zelf geen nadelen meer van te ondervinden).
 - c. Kanalen: via tussenpersonen (docenten, ouders), internet, apps, en de uitnodigingsbrief. Social media wordt maar door een kleine groep als bron van informatie genoemd.
2. Ondersteunen bij het maken van een keuze
- a. Bij het maken van een keuze zijn zowel technische informatie als persoonlijke waarden (bescherming van zichzelf en anderen, bijdragen aan een uitweg uit de crisis) van belang. Help belangrijke sleutelfiguren voor jongeren (ouders, docenten, jeugdwerkers, jeugdartsen) om jongeren te laten nadenken over hun vaccinatiekeuze. Zorg dat daarbij ruimte wordt geboden voor twijfels en vragen.
 - b. Bij volwassenen zijn er aanwijzingen dat dialoog-gebaseerde interventies (waarbij mensen in gesprek kunnen gaan met bijvoorbeeld een medisch expert) mensen goed kunnen helpen bij het maken van een keuze. Hoewel er geen direct bewijs voor is, is het aannemelijk dat dit ook voor jongeren een geschikte strategie is.
 - c. De uitnodigingsbrief wordt door jongeren gezien als belangrijke bron van informatie. Overweeg om in de brief ook ondersteuning te bieden bij het maken van de afweging (bijv. door een balans te laten zien van verschillende redenen om wel of niet te vaccineren waarbij jongeren zelf kunnen aangeven wat ze belangrijk vinden).
3. Faciliteren van het halen van de prik
- a. Het maken van een afspraak kan voor sommige mensen een barrière zijn. Overweeg om voor jongeren vrije inloop priklocaties beschikbaar te maken of automatische afspraken in te plannen.
 - b. Zorg dat duidelijk is wie de afspraak mag/moet maken, zeker bij 16-17 jarigen die zelf beslissen over vaccinatie: mag een ouder de afspraak dan inplannen?
 - c. Voor jongeren kunnen andere praktische barrières spelen dan voor volwassenen. Bijvoorbeeld ten aanzien van het vervoer naar de priklocatie: jongeren zullen niet zelf autorijden en hebben mogelijk ook geen geld (over) voor openbaar vervoer. Zorg dat de priklocatie zo gemakkelijk mogelijk toegankelijk is.
 - d. Maak gezinsafspraken mogelijk, zodat meerdere kinderen uit een gezin zich tegelijkertijd kunnen laten vaccineren (en samen met de ouders, als die nog niet gevaccineerd zijn).
 - e. Het sturen van herinneringen kan ervoor zorgen dat mensen die de intentie hadden, de prik ook daadwerkelijk gaan halen. Het is aannemelijk dat dit voor jongeren niet anders is dan voor volwassenen.

Opstellers

Floor Kroese, Saskia Euser, Marie Buijs, Marijn de Bruin

Meelezers

Pepijn van Empelen (TNO), Rob Ruiters (UM), Danielle Timmermans (Amsterdam UMC), Mattijs Lamboij, Esther Rikkengaa, Marie Claire de Vries

Bijlage 1. Verantwoording onderzoeksmethoden

Ad 1)

Voor de peiling onder jongeren is door I&O Research een vragenlijst uitgezet onder jongeren tussen 12 en 17 jaar oud. Deelnemers aan deze peiling waren 16-17 jarige panelleden van I&O Research en 12-15 jarige kinderen van panelleden. Daarnaast is door I&O Research de vragenlijst verstuurd naar 16-17 jarige leden en 12-15 jarige kinderen van leden van het Panelclix panel (www.panelclix.com).

Deelnemende jongeren werd gevraagd naar hun vaccinatiebereidheid en naar een aantal factoren die mogelijk invloed kunnen hebben op hun vaccinatiebereidheid, zoals vaccinatiebereidheid van hun ouders en vrienden en meningen over veiligheid en werkzaamheid van het vaccin.

Voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst kregen deelnemers de volgende informatie te zien:

- Vaccinatie is vrijwillig. Je kiest zelf of je je wil laten vaccineren of niet.
- Het Pfizer-vaccin is getest op kinderen van 12 jaar en ouder. Het vaccin is veilig en werkt goed voor jouw leeftijd.
- Het vaccin beschermt je tegen het coronavirus. Je wordt niet ziek of minder ziek als je besmet raakt.
- Sommige mensen hebben na de prik last van pijn op de plek van de prik, hoofdpijn en vermoeidheid. Dit duurt meestal 1 tot 3 dagen.

De vragenlijst kon worden ingevuld tussen dinsdag 22 juni 2021 en zondag 27 juni 2021. In totaal hebben 1468 jongeren de vragenlijst ingevuld, 3 daarvan zijn niet meegenomen in de analyses omdat hun antwoordpatroon suggereerde dat de vragenlijst niet serieus was ingevuld (o.m. zeer korte invulduur). Zie Tabel 6 voor een beschrijving van de steekproef. De resultaten zijn gewogen naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Tabel 6. Beschrijving van steekproef, n=1465

Leeftijd: M = 14.7 (SD = 1.7)

66% 12-15 jaar

34% 16-17 jaar

Geslacht

49% jongen

50% meisje

1% anders/onbekend

Opleidingsniveau

20% laag (basisschool, vmbo-b/k)

23% midden (vmbo-t, mbo)

57% hoog (havo/vwo, hbo/wo)

Migratie achtergrond

96% NL voertaal thuis

Ad 2)

Deelnemers aan het 6-wekelijkse cohort vragenlijstonderzoek van de RIVM Corona Gedragsunit die hebben aangegeven kinderen te hebben, zijn in ronde 13 (16-20 juni) gevraagd hoe zij dachten over vaccinatie tegen corona van hun kind(eren). Afhankelijk van de leeftijd van hun kinderen, hebben ze antwoord gegeven op een of beide onderstaande vragen, middels een 5-puntsschaal:

Wanneer er een vaccin beschikbaar is voor kinderen, zou u uw kind/kinderen van 12 jaar of ouder dan laten vaccineren?

Als er een vaccin beschikbaar komt voor kinderen, zou u uw kind/kinderen van 11 jaar of jonger dan laten vaccineren?

Tabel 7. Kenmerken van de ouders die deelnemen aan het vragenlijstonderzoek van de RIVM Corona Gedragsunit

	Kinderen 0-11 jaar	Kinderen 12-17 jaar
Leeftijd		
% 16-24 jaar	<1	1
% 25-39 jaar	60	3
% 40-54 jaar	39	85
% 55-69 jaar	1	11
% 70+ jaar	<1	1
Geslacht		
% man	21	23
Opleidingsniveau		
% laag (geen, basis, lbo, vmbo)	3	6
% midden (havo/vwo, mbo)	25	31
% hoog (hbo, universiteit)	71	62

De vaccinatiebereidheid van deelnemers zelf lijkt in dit onderzoek wat (5-10%) hoger te liggen dan wat in andere onderzoeken wordt gevonden. Zie <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden-voor-meer-informatie-over-dit-onderzoek>.

Ad 3)

Zie <https://www.ioresearch.nl/actueel/meerderheid-wil-ook-12-17-jarigen-laten-vaccineren-maar-ouders-twijfelen/>